

VUISTREGELS (DIGITAAL) ONDERWIJSMATERIAAL

Op (digitaal) onderwijsmateriaal rust in veel gevallen auteursrecht. Bij onderwijsmateriaal moet je denken aan artikelen, afbeeldingen, video's of (delen van) een boek of tijdschrift. Voor het (her)gebruiken van deze materialen binnen het onderwijs hebben onderwijsinstellingen daarom vaak een speciale regeling getroffen met de auteursrechthebbenden. Wanneer dit niet het geval is, kun je meestal tegen een redelijke vergoeding alsnog gebruikmaken van auteursrechtelijk beschermd materiaal. Hieronder leggen wij je alle regels uit over het (her)gebruik van (digitaal) onderwijsmateriaal en het auteursrecht.

HOOFDREGEL

Je hebt in beginsel toestemming (een licentie) nodig voordat je auteursrechtelijk beschermd materiaal openbaar mag maken of verveelvoudigen, tenzij je je kan beroepen op een uitzondering.

Voor het (her)gebruiken van (digitaal) onderwijsmateriaal binnen het onderwijs kan het zijn dat de onderwijsinstelling:

- (i) voor een specifiek auteursrechtelijk (onderwijs)materiaal een licentie heeft afgesloten;
- (ii) voor het gebruik van auteursrechtelijk (onderwijs)materiaal in algemene zin afspraken heeft gemaakt.
 - Zo zijn voor het wo en hbo regelingen afgesloten met Stichting UvO (Stichting Uitgeversorganisatie voor Onderwijslicenties, voorheen sectie Readerregelingen van Stichting PRO).

LICENTIES VIA (DE BIBLIOTHEEK VAN) EEN ONDERWIJNSINSTELLING

Onderwijsinstellingen kunnen licenties afsluiten voor het gebruik van specifiek auteursrechtelijk beschermd (onderwijs)materiaal.

Wanneer je bijvoorbeeld stukken uit tijdschriften of video's wilt gebruiken, maak dan zoveel mogelijk gebruik van het (onderwijs)materiaal waarvoor de instelling een licentie heeft afgesloten. In de voorwaarden van deze licentie staat beschreven wat er wel of niet overgenomen mag worden op de (digitale) leeromgeving. Wil je weten wat voor jou de mogelijkheden zijn? Informeer dan bij het Auteursrechten Informatiepunt (AIP) van jouw instelling.

Wanneer jouw hbo- of wo-instelling geen licentie heeft op het specifieke materiaal dat je wilt (her)gebruiken, zijn de voorwaarden uit de onderstaande regeling met Stichting UvO van toepassing.

HBO EN WO REGELING STICHTING UVO

Het hbo en wo hebben regelingen afgesloten met Stichting UvO. Het gebruik van foto's en afbeeldingen is ook geregeld in deze regelingen. Zie hiervoor de [Vuistregels gebruik van foto's en afbeeldingen](#). In de onderstaande tabel lichten wij deze regelingen verder toe.

HBO	WO
<p>Hiervoor geldt de readerregeling (HBO) van Stichting UvO. Daarin is o.a. vastgelegd dat een korte overname zonder problemen opgenomen mag worden op de digitale leeromgeving.</p> <ul style="list-style-type: none">• uit niet-literaire boekwerken: maximaal 10.000 woorden met een maximum van een derde van het werk• uit tijdschriften en andere periodieke uitgaven met een niet-literaire inhoud: maximaal 8.000 woorden met een maximum van een derde van het werk• uit literaire geschriften: maximaal 100 regels poëzie of 2500 woorden proza, met een maximum van een tiende van het werk• uit bladmuziek: een liedtekst: maximaal één couplet en één refrein. Notenschrift: maximaal vijf notenbalken met een maximum van 20% van het originele werk• let op: alle grafieken, tabellen, foto's en andere afbeeldingen staan gelijk aan 200 woorden• afbeeldingen voor onderwijsdoeleinden tot maximaal 25 afbeeldingen uit dezelfde bron	<p>De universiteiten hebben de Easy Access regeling (WO) van Stichting UvO.</p> <ul style="list-style-type: none">• de overnames zijn gebonden aan een maximum van 50 pagina's en niet meer dan 25% van het gehele werk• een juiste bronvermelding is voor alle overnames verplicht• de regeling geldt zowel voor gedrukt als digitaal onderwijsmateriaal• de regeling is ingegaan op 1 januari 2017 en loopt tot en met 2020• jaarlijks wordt tussentijds door de Stichting UvO bij drie universiteiten onderzocht of de regeling nageleefd wordt. Schending van de afspraken heeft financiële consequenties voor alle universiteiten!• het is niet geoorloofd overnames te stapelen, d.w.z. gedeelten uit een publicatie te verspreiden over meerdere readers voor eenzelfde cursus

WAT ALS DE AUTEURSRECHTELIJK BESCHERMDE CONTENT MEER IS DAN ONDER DE AFSPRAKEN MET DE UVO VALT?

Wil je gebruikmaken van grote hoeveelheden auteursrechtelijk beschermd materiaal? Wanneer er meer wordt overgenomen dan de overeengekomen maxima, dan heb je hiervoor toestemming nodig. Dit kan op diverse manieren:

- Als docent kun je ervoor kiezen om toestemming te vragen aan de auteursrechthebbende, bijvoorbeeld de auteur of de uitgever. Als deze toestemming er komt, moet deze (veelal) schriftelijk, in zijn geheel, worden opgenomen in het onderwijsmateriaal van de betreffende overname.
- Voor een langere overname dan toegestaan, moet je vooraf via een standaardformulier toestemming vragen bij Stichting UvO. Vaak zijn hier extra kosten aan verbonden. Het lokale AIP kan je hierover informeren en verder helpen. Wanneer er geen toestemming wordt gevraagd, kan dit een fikse boete opleveren.

UITZONDERINGEN

Het auteursrecht kent verschillende uitzonderingen. In deze paragraaf zullen enkele van deze uitzonderingen worden beschreven.

Citaatrecht

Wanneer je citeert uit auteursrechtelijk beschermd materiaal, hoef je hiervoor geen toestemming aan de auteursrechthebbende(n) te vragen en ook hoef je hiervoor geen vergoeding te betalen aan de auteursrechthebbende(n).

Voorwaarde is wel dat je aan de bepaalde vereisten voldoet. Het citaat moet: (i) een doel dienen; het citaat moet gebruikt worden ter aankondiging, ter beoordeling, in een wetenschappelijke verhandeling of voor een vergelijkbaar doel; (ii) proportioneel zijn; je mag niet meer citeren dan nodig; (iii) de bron en de naam van de maker moet vermeld worden; en (iv) afkomstig zijn uit een reeds gepubliceerde bron.

Neem bij het opnemen van een citaat eveneens de voorwaarden die zijn opgenomen in de regeling met UvO in acht.

Linken

Wanneer je wilt linken naar auteursrechtelijk beschermd materiaal op het internet, dan is dat toegestaan. Je hoeft hiervoor geen toestemming aan de auteursrechthebbende(n) te vragen en je hoeft hiervoor ook geen vergoeding te betalen. Voorwaarde hiervoor is wel dat het auteursrechtelijk beschermde materiaal rechtmatig openbaar gemaakt is.

Licenties

Auteursrechtelijk beschermd materiaal kan verspreid zijn onder een algemene licentie. In dit geval bepaalt de licentie onder welke voorwaarden je het materiaal mag gebruiken.

Een veelgebruikte algemene licentie is de Creative Commons licentie. Voor meer informatie over de verschillende soorten gebruiksvoorwaarden, lees ook de Vuistregels voor het vinden van gebruiksvoorwaarden.

Open access

Materiaal kan open access beschikbaar zijn. Open access staat voor vrije toegang tot en vrij gebruik van materiaal. Aan (her)gebruik zijn twee belangrijke voorwaarden verbonden: correcte bronvermelding en het eerbiedigen van het zgn. persoonlijkheidsrecht van de auteur. Zie ook de Vuistregels basiskennis auteursrecht

Wetten, verordeningen, rechterlijke uitspraken en administratieve beslissingen

In Nederland geldt het auteursrecht niet voor wetten, verordeningen, rechterlijke uitspraken en administratieve beslissingen. Voor het openbaar maken of veelevoudigen hiervan heb je dus geen toestemming nodig en ook hoef je hiervoor geen vergoeding te betalen.

Op andere overheidspublicaties kan wel auteursrecht rusten. Wil je meer weten over dit onderwerp? Bekijk dan de Vuistregels basiskennis auteursrecht.

Gebruik in het onderwijs – vertoningsbeperking

Een beschermd werk mag je zonder toestemming van de rechthebbende vertonen of laten horen als dit een onderwijsdoel heeft. Er mag dan geen sprake zijn van een winstoogmerk. Dit geldt voor films, video- en televisieprogramma's, muziek- en geluidsopnamen en voor stilstaand beeld zoals foto's en kunstwerken. De openbaarmaking moet deel uitmaken van het onderwijsprogramma en fysiek binnen de onderwijsinstelling zelf plaatsvinden. Een film of muziekstuk op een digitale leeromgeving zetten zodat studenten het thuis kunnen zien of beluisteren, mag dus niet. De Vereniging Hogescholen heeft met [Videma](#) een regeling getroffen waarin effectief het vertonen van alle video en televisieprogramma's binnen de hogeschool geregeld is. Voor universiteiten geldt deze regeling niet. Voor meer informatie kun je terecht op de pagina [Vuistregels gebruik foto's en afbeeldingen](#).

Gebruik in het onderwijs – onderwijsbeperking

Delen van werken mogen gekopieerd en openbaar worden gemaakt als toelichting bij niet-commercieel onderwijs (artikel 16 Auteurswet). De openbaarmaking of vertoning hoeft dan niet fysiek in het leslokaal plaats te vinden. Een kopie via een besloten digitale leeromgeving openbaar maken mag in dit geval dus wel, mits het bedoeld is voor onderwijsdoelen. De delen van de werken zijn een toelichting op het onderwijs. Dit houdt in dat ze aanvullend zijn maar niet het onderwijs vervangen.

Soms moeten de auteursrechthebbenden een billijke vergoeding krijgen voor het gebruik van hun werk, bijvoorbeeld als een werk in een reader wordt opgenomen en niet onder het citaatrecht valt. In het hoger onderwijs is dit gemeenschappelijk geregeld via Stichting UvO (voorheen Stichting PRO) met een aparte readerregeling voor het hbo en wo. Voor meer informatie over open leermaterialen, bekijk de [Vuistregels Open Educational Resources \(OER\)](#).

BRONVERMELDING

Zorg altijd voor een goede bronvermelding. Deze is namelijk altijd verplicht. Er zijn veel verschillende citatiestijlen die je kunt gebruiken om naar bronnen te verwijzen. Binnen het hoger onderwijs is de APA-stijl populair. Op de pagina [De APA-richtlijnen uitgelegd](#) vind je meer informatie over deze citatiestijl en kun je gratis een praktische handleiding downloaden.

Voor het toekennen van de juiste attributie volgens Creative Commons, zie de [Creative Commons wiki](#).

DE SNELLE AANPAK IN HET KORT

- Vraag jezelf af of een link opnemen voldoende is.
- Check of één van de bovengenoemde uitzonderingen van toepassing is.
- Toch tekst hergebruiken? Bekijk of de publicatie in open access beschikbaar is en check hierbij de gebruiksvoorwaarden. Controleer of de publicatie rechtmatig openbaar gemaakt is.
- Geen open access-publicatie beschikbaar? Check of de (bibliotheek van de) instelling een licentie heeft voor toegang en welke mogelijkheden voor hergebruik hierin geregeld zijn.

- Leveren deze stappen onvoldoende op voor hergebruik in je onderwijsmateriaal? Houd je dan aan de regels die door je instelling overeengekomen zijn met de Stichting UvO.
- Is het afgesproken maximum voor jouw onderwijsmateriaal onvoldoende? Neem dan contact op met de auteursrechthebbende (auteur of uitgever) of vul het toestemmingsformulier in op de site van de Stichting UvO. Realiseer je dat aan dat laatste extra kosten vastzitten. Geeft de auteursrechthebbende toestemming? Sla die toestemming op bij de overname in het onderwijsmateriaal.

VRAGEN? NEEM CONTACT OP MET HET AUTEURSRECHTEN INFORMATIEPUNT (AIP)

Heb je naar aanleiding van deze vuistregels nog vragen? Neem dan contact op met een van de medewerkers van het [Auteursrechten informatiepunt \(AIP\)](#) van je instelling.

SURF

auteursrechten@surfmarket.nl

www.auteursrechten.nl  2019

Aan dit document kunnen geen rechten worden ontleend.

beschikbaar onder de licentie Creative Commons

Naamsvermelding 3.0 Nederland.

www.creativecommons.org/licenses/by/3.0/nl